

ISCHENKO T. M., KUZ'MENKO D. V., MORUGA K. O. The interactive methods of teaching language. Discussion is one of interactive way of teaching students spoken English in high school for specific purpose.

The authors consider discussion as a modern way of teaching spoken English in high school for specific purpose. In this article the authors underline the advantages of using the discussion as an exercise for developing communicative students' skills. The authors give some key phrases using them the discussion becomes the real communication between business partners.

Keywords: *discussion, interactive way of teaching, real communicative situation.*

Лавриш Ю. Е.

Національний технічний університет України "КПІ"

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДІАГНОСТИКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ НАУКОВЦІВ

Стаття присвячена розкриттю основних аспектів підготовки студентів вищих учбових установ до майбутньої наукової діяльності. Особлива увага приділена значенню поняття "креативність" для формування наукового мислення. Вказані педагогічні основи і психологічні особливості підготовки майбутніх учених.

Ключові слова: *креативність, наукове мислення, студент, майбутній учений.*

Інтеграція України до європейського освітнього простору ставить нові вимоги до науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів, які повинні ввібрати кращі досягнення національної та світової науки. Головне завдання, яке стоїть перед суспільством у сфері наукового життя, полягає в тому, щоб створити умови для найповнішого освоєння студентською молоддю багатогранного потенціалу як української так і світової науки. Насамперед необхідно виховати грамотного студента – слухача, читача, сформувавати його світогляд. Враховуючи багатогранність наукової діяльності у вищих навчальних закладах, ми дотримувались думки про те, що саме дослідно-експериментальна робота студентів формує їхню світоглядну свідомість. Підставою для цього є педагогічні дослідження відомих науковців (М. Лещенко, В. Дряпіка, О. Олексюк, О. Рудницька, Л. Надирова, М. Ткач та інші). У Конституції України, Законі "Про освіту" поставлені завдання щодо створення такої науково-дослідницької програми, яка б сприяла реалізації творчих здібностей молодшої людини, закладених у ній природою. Освіта, підготовка наукових кадрів, розвиток творчих здібностей студентської молоді – це основні напрями формування людського капіталу, який потребує підвищення інтелектуально-інформаційного рівня, що сприятиме науковій конкурентоспроможності та суспільного прибутку у майбутньому.

Науковий підхід до дослідницької діяльності студентів передбачає

психолого-педагогічну діагностику зазначеного процесу. Тому необхідно врахувати, що діагностика розвитку наукових здібностей студентів вищих навчальних закладів розглядається як провідний напрямок у створенні умов для становлення майбутніх науковців, що чітко визначається у "Національній доктрині розвитку освіти". У сучасних умовах процес відбору студентів навчальних закладів з метою підготовки майбутніх науковців розглядається, як важлива умова реалізації багатогранних завдань, що стоять перед людством, як активний мобілізуючий чинник прогресу суспільства. Саме тому слід використовувати всі можливості сприяння науковому розвитку студентства шляхом :

- створення цільових університетських навчально-методичних програм;
- запровадження моніторингу розвитку інфраструктур та процесів в освітній, науковій сферах;
- залучення України до міжнародних континентальних освітньо-науково-інноваційних проектів і програм у майбутньому;
- прискорення адаптації стандартів у системі освіти відповідно до критеріїв ЄС.

Сучасна наукова діяльність студентів є системою, що швидко розвивається, і є складною структурою взаємодіючих галузей знань, які знаходяться у процесі подальшої спеціалізації, диференціації та інтеграції. На думку І. Каташинської [2], у сфері науки процеси оновлення відбуваються з особливою інтенсивністю. Вони охоплюють когнітивну, методологічну, світоглядну, інституціональну сфери науки. Ці глибинні процеси оновлення ініціюються як внутрішньою логікою самої науки, так і всім плином розвитку науково-технологічної цивілізації. Підготовка майбутніх науковців охоплює оволодіння нестандартним мисленням, методами обробки великих обсягів інформацій, інформаційного захисту, створення експертних систем, математичного вирішення наукових задач та інше. Мета дослідницької діяльності студентів полягає в розробці науково-методичного плану, здійснення якого органічно входило до загальної логіки розгортання багатовекторної по детермінантам наукової ситуації з врахуванням власних інтересів. Збалансування цього гарантує наукову життєздатність, прийняття певної ситуації і досягнення ефективного формування наукової сфери студентів, що вимагає довершеної компетентності обраної ними проблеми. Розуміння перспективності пошуків та досліджень стимулює їх до створення організаційної системи наукових дій. Все це сприяє, адекватно до вимог часу, змісту і форми, відслідковувати проблему і вирішувати її. Готуючи майбутніх науковців, ми врахували об'єктивні і суб'єктивні психолого-педагогічні чинники, які впливають на їхнє формування. Так, на думку

М. Рубінштейна, який підкреслював, що при професійній підготовці студентів до науково-дослідницької діяльності слід мати на увазі, що людині дала природа, що вона мала розвивати в собі, що повинна дати їй наука, і що вона мала набути в основному теоретичною працею: що вона зобов'язана створити сама в собі на цьому природному ґрунті.

Процес підготовки студентів вимагає створення системи діагностики їхньої наукової обдарованості, розуміння інтегративної цілісності та взаємообумовленості всіх елементів психології особистості шляхом використання різноманітних психодіагностичних методик. Мова іде про методичний інструментарій реєстрації проявів підвищеної активізованої психіки (Г. Дж. Айзенк) [1]. На його думку, сучасний психологічний рівень діагностики наукової обдарованості студентів формують діагностичні засоби, які складають ансамбль наукових здібностей і можуть зумовити теоретичну позицію майбутнього науковця. Це соціальна зрілість, наукова компетентність, емоційна чуттєвість, креативність. Розглянемо деякі з них. Так, “наукова компетентність” може виступати як психологічна характеристика, що певним чином формує науковий досвід особистості. Семантично цей термін окреслює проблему, вирішення якої визначає інтелектуальний рівень особистості, її науковий потенціал відповідно до обраного профілю. Якщо об'єктом дослідницької діяльності студентів є соціальні утворення (групи, об'єднання, суспільні угруповання, інше), які органічно діють і позитивно впливають на результати експерименту, тоді збалансування цих утворень гарантує їхню наукову життєздатність. Наукова компетентність є джерелом педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії і практики педагогіки та забезпечує формування творчої індивідуальності майбутніх науковців. Ми виокремили характерні риси студентів вищих навчальних закладів, здатних до наукової діяльності. Ними є :

- енергійність і вміння розв'язувати певну соціальну ситуацію, розуміючи її сутність;
- здатність стимулювати активну і продуктивну поведінку досліджуваного об'єкта, виступати її авторитетом і атрибутом;
- відкритість характеру та володіння власними емоціями;
- вміння застосовувати набутий теоретичний досвід на практичних заняттях.

У психологічному плані слід звернути увагу на такий компонент, як “креативність” що, у свою чергу, можна розглядати, як: бачення наукової проблеми, розуміння її змісту, вибору провідних складових, які потребують першочергового розгляду і вирішення. Креативність характеризує різні аспекти наукової культури особистості – людини творчої, варіативно мислячої з розвинутим відчуттям нового. Ми

розглянули і визначили якості креативності відповідно до яких наукова діяльність студентів може бути дійсно ефективною та успішною:

- організованість наукового мислення;
- точність застосування формулювань;
- оригінальність викладу матеріалу;
- схильність до прогнозування;

– структурованість у постановці мети, завдань експерименту, висновків. За умов цілеспрямованого навчання студентів вищих навчальних закладів різним аспектам та прийомам наукової діяльності, яка полягає у пошуку проблем, зв'язків, альтернативності, нетрадиційності та інноваційності поглядів, продукуванню цілей, оцінці розробленості та конструктивності мети, прогнозуванню впровадженого експерименту, стимулюється розвиток креативності, як ключового вміння майбутніх науковців.

Ми вважаємо, що специфічною і важливою ознакою наукової підготовки студентів є творчість, оскільки дослідження спрямоване на здобуття нових знань, нових фактів. На всіх етапах науково-дослідницької діяльності студенти мають прагнути самостійно розібратися у науковому матеріалі, запропонувати власне розв'язання поставлених завдань. Саме творчість робить науковий процес глибоко особистісним.

Оцінка результатів діагностики щодо підготовки студентів до наукової діяльності здійснюється не лише шляхом порівняння цих результатів з визначеними нормами, а шляхом зіставлення їх із результатами попередніх діагностичних перевірок тих самих студентів з метою виявлення характеру і ступеня їхньої експериментально-дослідницької роботи. На наш погляд, це дає змогу поєднати набуті і засвоєні знання студентів та педагогічну спрямованість викладача. Слід зазначити, що проблема внутрішньої відповідності (конгруентності) особистостей викладача і студентів може вирішуватися шляхом диференційованого підходу до формування навчальних груп або вільного вибору студентами майбутнього наставника та його творчої майстерні.

Враховуючи особливості психолого-педагогічної теорії щодо формування майбутніх науковців, а також основні положення, пов'язані з готовністю студентів до науково-дослідницької діяльності, проблему рівня їхньої підготовки можна розглядати, виходячи з наявності чітко вираженої спрямованості на цей процес, щодо добирання, аналізування, систематизування загальних і спеціальних знань, переведення їх у площину цільової наукової творчості, збагачення, розширення, застосування оптимальних форм і методів впливу у науковому процесі з метою досягнення високого рівня дослідницьких умінь. Ці уміння передбачають таку організацію навчального процесу у вищих навчальних

зкладах, за якої студенти знайомляться з основними методами наукового дослідження, засвоюють доступні елементи дослідницької методики. Використання дослідницького принципу в навчанні допомагає розвитку здібностей студентів, активізує їхню емоційну сферу, спонукає до самостійного вирішення наукових завдань. Теоретичною передумовою дослідницького принципу є те, що навчальний процес, як і наукове дослідження, це процес пізнання об'єктивного світу. Дослідницький метод навчання найбільш зближує пізнавальну діяльність майбутніх науковців з методами наукового пізнання, надає можливість провести його через усі етапи наукового експерименту. Студенту не повідомляються готові знання, не надаються готові рішення, а ставиться проблема, пізнавальна задача, а потім організується самостійна, пошукова, науково-дослідницька діяльність. Таку роботу можна охарактеризувати як поступове ускладнення змісту пізнавальних задач, що пропонуються для експериментального дослідження, з відповідним підвищенням рівня самостійності студента в їхньому вирішенні. Структура та зв'язки, що існують у межах конкретної науки чи групи наук надають можливість виявити шляхи найбільш раціональної організації науково-дослідницької роботи. Таким чином, у інноваційному контексті наукової підготовки студентів ми визначили наступні педагогічні умови:

- постановка наукових діагнозів, їхня інтерпретація;
- здійснення творчого збору матеріалу;
- застосування науково-дослідницьких прийомів;
- пошук нових рішень і технологій;
- наявність потреб в творчості та інноваціях.

Закономірним є увага вітчизняних та зарубіжних дослідників до вивчення зв'язків, що існують між різними галузями психолого-педагогічних діагностик. Так, В. Орлов стверджує, що головна мета викладачів вищих навчальних закладів – виховати у студентів любов до пошукової, творчої наукової діяльності. Вчені Ю. Туранов і В. Урусський вважають, що цілеспрямоване вивчення об'єкта чи явища, дає змогу розкрити закономірності його розвитку, сформувані нові знання про нього, передбачати шляхи та форми використання одержаного знання в інтересах суспільства.

Ефективність розвитку наукових здібностей студентів залежить від педагогічної діагностики, яка визначає цілісну навчально-пізнавальну сферу і фіксує відповідні показники у різних видах науково-дослідницької діяльності. Дієвість зазначеного може забезпечуватися при реалізації наступних педагогічних умов:

- цілісного підходу до навчального процесу, який забезпечує формування науково-дослідницьких умінь;

– діяльнісного підходу, який передбачає прилучення студентів до різних видів наукового процесу;

– диференційованого підходу, який надає всім видам науково-дослідницької діяльності цільової педагогічної спрямованості.

Педагогічна діагностика надає можливість викладачам вищих навчальних закладів об'єктивно оцінювати характер та особливості студентів у рамках науково-дослідницької діяльності, формувати в майбутніх дослідників уміння: володіти знаннями, процесами синтезу, порівняння, узагальнення. Загальну структуру наукової діяльності студентів репрезентують потреби, мотиви, цілі, предмет дії і сама діяльна операція. Максимальне задоволення студенти отримують при досягненні найкращих результатів власної дослідницької діяльності. Тому ми погоджуємося з думкою М. Полоні, що головним чинником експериментальної роботи студентів є здобування особистісного знання, оволодіння методами і навичками творчо-пошукової роботи, яка б забезпечувала можливість самовдосконалення, самоосвіти, самостереження, самоусвідомлення студентів упродовж усієї науково-дослідницької діяльності. У педагогічних працях І. Зимньої, В. Кременя [3], М. Лещенко, В. Кузьменка, В. Семиченка, С. Сисоєвої ці властивості розглядаються як фундамент продуктивності, ефективності наукової діяльності студентів. Маючи чітку наукову спрямованість, студент формується не лише як особистість, а як майбутній науковець, готовий використовувати її у майбутній науковій сфері.

Таким чином, визначені нами психолого-педагогічні умови діагностики студентів вищих навчальних закладів для підготовки майбутніх науковців спрямовують на глибоке розуміння змісту педагогічних явищ, інноваційне розв'язування неординарних педагогічних завдань, ознайомлення з логікою дослідницького процесу, досвіду аналізувати й передбачати його подальший розвиток. Своєчасна діагностика і гармонізація базового ядра дослідницької діяльності студентів дає змогу розкрити її науковий потенціал.

Використана література:

1. *Айзенк Г. Дж.* Сорок лет спустя : новый взгляд на проблемы эффективности в психотерапии // Психол. журн. – 1994. – № 4. – 6 с.
2. *Каташинська І.* Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.02. – К., 1996. – 202 с.
3. *Кремень В. Г.* Освіта і наука в Україні : шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К. : Грамота, 2003. – С. 216, 137.
4. *Орлов В.* Теоретико-методологічні засади професійного становлення вчителя // Неперервна професійно освіта : проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за заг. ред. І. П. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – С. 475-504.

5. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навчальний посібник. – К. : Вища школа, 2005. – 239 с.

ЛАВРИШ Ю. Е. Психолого-педагогические условия диагностики студентов высших учебных заведений для подготовки будущих научных работников .

Статья посвящена раскрытию основных аспектов подготовки студентов высших учебных учреждений к будущей научной деятельности. Особое внимание уделено значению понятия “креативность” для формирования научного мышления. Указаны педагогические основы и психологические особенности подготовки будущих учёных.

Ключевые слова: креативность, научное мышление, студент, будущий ученый.

LAVRISH YU. E. Psychologo-pedagogical terms of diagnostics of students of higher educational establishments for preparation of future scientific rabotnikov .

The article is devoted opening of basic aspects of preparation of students of higher educational establishments to future scientific activity. The special attention is spared the value of concept “kreativnost” for forming of scientific thought. Pedagogical bases and psychological features of preparation of future scientists are indicated.

Keywords: creative, scientific thought, student, future scientist.

**Колотуша В. П., Корж С. І.
Державне підприємство обслуговування
повітряного руху України**

ЗАСТОСУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ РІВНЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИСПЕТЧЕРІВ УПР НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Розглянуто питання отримання об'єктивної і стандартизованої оцінки рівня професійної компетентності диспетчера управління повітряним рухом (УПР) в процесі проходження практичної підготовки на диспетчерському тренажері.

Ключові слова: диспетчер управління повітряним рухом (УПР), основні завдання, ключові показники діяльності, сектор обслуговування повітряного руху.

Основною метою обслуговування повітряного руху (ОПР) є забезпечення безпечного, впорядкованого та прискореного потоку повітряного руху. У процесі обслуговування повітряного руху авіадиспетчера навіть у межах одного органу ОПР (наприклад, органу диспетчерського обслуговування підходу, районного диспетчерського центру) для досягнення цієї мети обирають різні стратегії керуючих дій. Саме це робить процедуру отримання об'єктивної оцінки (яка була б максимально незалежною від особистого фактору – інструктора/ викладача) досить проблематичною й особливо це стосується проходження практичної підготовки на диспетчерському тренажері (технічному засобі для відпрацювання часткових завдань ОПР) на етапі початкової підготовки диспетчерів УПР.